№ 281 ՇԱԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 20 | 1908 | ՇԱԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 20 № 281

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

Հատավաճառ խանութում

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ

ԵՂԲ. Ա. ԵՒ Ա. ՄԻԼՕՎՆԵՐԻ

Գօլօվինսկի պր., Կադետսկի կորպուսի դիմացը

Մեծ էժան վաճառք

ԲՈԼՈՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ

ՁՄԵՐԱՅԻՆ ՍԵԶՕՆԻՑ ՄՆԱՑԱԾ

Մետաքսէ և բրդէ կտորներ,
Տրիկօ կանանց կօստիւմի համար,
Ալլուէններ, վերմակներ և բումազէյ,
Վարագոյրներ և պօրտիէրներ,
Քաթան սպիտակեղէնի համար,
Սփռոցներ և անձեռոցիկներ։

Տրիկօ տղամարդկանց համար—անգլիական և ռուսական ֆաբրիկաների

ԿՏՈՐՆԵՐՈՎ

Կօստիւմի, ժիլէտի և վերարկուի համար։

Ընծայաբերութիւնների համար

Բրդէ հագուստեղէն կուպօններով և արդուզարդով

3 ՌՈՒԲ. 25 ԿՈՊ. ՍԿՍԱԾ

ԲՈԼՈՐ ԱՅԴ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԿԸ ՎԱՃԱՌՎԵՆ

ԱՄԵՆԱԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

Էժան վաճառքի ընթացքում

ՃԱՇԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

խանութը փակ կը լինի ցերեկվայ ժամը $2^{1}/_{2}$-ից մինչև 4-ը։

(չ. կ.) 2—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 23-ին 1908 Թ.

„ԱՂԲԻՒՐԻ" 25-ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Հանդէսի ծրագիրը

I

Գրական-երաժշտական բաժին

Մասնակցում են՝ տ. տ. Նաւասարդեան, Պօզդնէևա-Վասիլևա, Սպենդիարեան, օր. Բալանթար, պ. պ. Դալթեան, Կնիսա, Շիբուէվ, Վիլշաու, Ցէյտլէր։

II

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ ԱՊՈԹԷՕԶ

«ԳԵՂԱՓՆՋԻԿ»

Կը կազմակերպէ Գ. Բաշինջաղեան

III

ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Տոմսակները վաճառվում են պ. պ. Ե. Ծատուրեանի և Ս. Կաֆեանի վաճառատներում, իսկ հանդէսի օրը թատրոնի կասսայում։ Յոբելեանական Յանձնաժողովը լիայոյս է, որ հայ հասարակութիւնը այսպիսի մի համակրելի տօնախմբութիւն, որպիսին է մանկական հանդէսի 25-ամեայ յոբելեանը, չի թողնի առանց իր բարեհաճ մասնակցութեան։

Յանձնաժողովը, ղեկավարվելով սահմանված կանոններով, ամենայարգոյաբար յայտնում է ի գիտութիւն հասարակութեան, թէ նրանք, որոնք կը կամենան յարգել յոբելեանը ուղերձով կամ շնորհաւորական խօսքով, թող բարեհաճեն իրանց գիտաւորութիւնը յայտնել մինչև դեկտեմբերի 20-ը Յոբելեանական Յանձնաժողովին (բժշկապետ Նաւասարդեանի առաջին մասնաւոր հիւանդանոց)։ Յանձնաժողովի նախագահ բժշկապետ Նաւասարդեանին անձամբ տեսնել ցանկացողները թող բարեհաճեն գալ նոյն տեղը ամեն օր ցերեկվայ ժամը 11-ից 2-ը։

Դեկտեմբերի 20-ից յետոյ Յանձնաժողովը ոչ ոքից ոչ մի գրութիւն ընդունել չէ կարող։ 4—2

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐ

Մոսկվայի և արտասահմանեան զանազան գործարանների՝ ամենաէժան գնով կարելի է ստանալ

Ա. ԻՒԶԲԱՇԵՎԻ

ԿՕՆԴԻՏԵՐԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

(Երևանեան հրապարակի վրա)

Նոյնպէս տօների համար պատրաստված է տօնածառային կօնֆէտների, մարցիպանեան թարմ պտուղների ահագին ընտրութիւն։ Ամեն օր թարմ բուլկիներ, կուլիչներ, սուխարիներ 12 ժամից մինչև 4—5 ժամը երեկոյեան, կարկանդակներ, պաքսիմատներ, տորտեր։
Ապրանքի յատկութիւնը մրցութիւնից դուրս է։
Մագազինը բաժանմունքներ չունի։

Ա. ԻՒԶԲԱՇԵՎ

(չ. ե.) ա. 2—1

Ս. Պ. ԵԳԻԳԱՐԵԱՆՑԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏԵԼ Է

ԱՒՏՕՄՕԲԻԼԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ՍՂՆԱԽԻ ՄԻՋԵՒ

Թիֆլիսից և Սղնախից դուրս գալը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 8-ին։ Տոմսակի գինն է 5 ռուբլի։ Տոմսակները տրվում, նոյնպէս և նրանց համար վաղօրօք ստորագրութիւնները վերցվում են Թիֆլիսում, բազզօննայա պօստին կից՝ Գըլխաւոր գրասենեակում, և Հալաբարում—Կախետինսկի հրապարակ, տ. Պօրակօվի։ Սղնախում—պօստային կայարանում։

(չ. կ. ե.) (ա.) 5—4

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1909 Թ.

ԽԱԹԱԲԱԼԱ

Երգիծաբանական-սատիրական շաբաթաթերթի

Չորրորդ տարի

«Խաթաբալան» միակ գունաւոր պատկերազարդ հայ շաբաթաթերթն է։

«Խաթաբալան» հրատարակվում է ռուսական և եւրոպական լաւագոյն թերթերի օրինակով։

«Խաթաբալան» հրատարակվելու է 12—16 երես, որտեղ կը մտնեն բացի սովորական չորս երես կարիկատուրաներից այլև մեր և հարևանների կեանքից, դէպքերից և անձնաւորութիւնների պատկերներ, նկարներ և տեսարաններ։

Մասնակցութեամբ մեր մշտական աշխատակիցների

«Խաթաբալայի» նոր բաժանորդները թերթը ստանում են գրվելու օրից։

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆՆ Է

Թիֆլիս—տարեկան 4 ր., կէս տարվանը 2 ր. 50 կ., երեք ամսվանը 1 ր. 25 կ.։
Ուրիշ տեղեր և արտասահման—տարեկան 4 ր., կէս տարվանը 3 ր., երեք ամսվանը 1 ր. 50 կ.։

Թիֆլիսում բաժանորդ կարելի է գրվել՝ 1) խմբագրատանը, Московская ул., № 19 2) «Գուտտենբերգ» գրախանութում, Առևտրական բանկին կից. 3) Եղբ. Յակոբջանեանցների և Սարգսեանցի պատրաստի հագուստեղէնի մագազինում, Նիկօլաեվսկի կամուրջի վրա։

Հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Хатабала». արտասահմանից Tiflis (Caucase), Redaction «Chathabala». հեռագրի համար՝ Тифлисъ, «Хатабала».

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԱՍՏ. ԵՐԻՑԵԱՆ

ա. (օ.մ.) 15—3

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

ԱՐՏԻՍՏԻԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 22-ին

Կը ներկայացնէ

Թիֆլիսում առաջին անգամ

ՄԻՔԱՅԷԼ ԿՐԱՄԵՐ

Դրամա 4 գ. Հաուպտմանի, Թարգ. Վ. Տիրացեանի։

Մասնակցում է ամբողջ խումբը։

Սկիզբն է ժամը ճիշտ 8-ին

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 29-ին կը կայանայ Պ. ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ բենեֆիսը։

Ռեժիսոր՝ Ս. Քափանակեան

(չ. կ.) ա. 2—1

Դեկտեմբերի 23-ի յոբելեանի առիթով

Այս օրերս լոյս կը տեսնի

ՏՕՆ ՈՒ ԶՕՆ

ԱՂԲԻՒՐ XXV Ց. ՆՈՒԷՐԵԱՆ

1883—1908

Նուէր աշխատակիցներից

Գինը 30 կոպէկ։

Գաւառներից դիմել՝ Тифлисъ, кн. С. В. Аргутинской-Долгоруковой (Михайловскій пр., № 138).

(ա. օ.) ու. 5—5

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մ. Գ. Դանիէլ-Բէկ

Ընդունելութիւնը: Առաւօտեան 10—2 ժ., Երեկոյեան 4—6 ժ.

Հասցէ՝ Ртищевская ул., № 7.

(չ. շ.) ա. 50—33

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Շաբաթ, դեկտեմբերի 20-ին

պ. պ. անդամների, կանդիդատների, նրանց ընտանիքների համար

Կը կայանայ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կը նուագէ լարանուագ երաժշտական խումբը Ա. Իւ. Ֆիդէլմանի ղեկավարութեամբ։

Սկիզբն է $8^{1}/_{2}$-ին երեկոյեան

Վերջը լինելու են պ ա ր ե ր։

Հիւրերը թոյլատրվում են ընդհանուր հիմունքներով։

Ծանուցում.—Կիրակի, դեկտ. 21-ին լինելու է ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ։

(չ.) ա. 1—1

Երդուեալ-հաւատարմատար

ԶԱՒԱԴ-ԲԷԿ ԲԱԼՈՒՂԵԱՆ

(Արմաւիրում, Կուբանի շրջ.)

տեղափոխվել է իր սեփական տունը № 94, Պօչտօվայա փող., տելէֆօն № 159։

Հասցէն հեռագրի համար՝ Армавиръ, Балугіанъ.

(ա. օ.) ու. 5—5

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄԸ ԵՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՆ

Մեր ընթերցողները սպասում են տեղեկանալու թէ ինչ վախճան ունեցաւ կովկասեան հարցապնդումը Պետական Դումայում, թէ ինչ հակադրութիւններ առաջ բերվեցին Պուրիշկևիչի վիժմունքների և բանդագուշանքների դէմ։

Կովկասեան հարցապնդումը ընդհանուր հետաքրքրութիւն է շարժել ոչ միայն Կովկասում, այլ և համայն Ռուսաստանում։ Դա ամենագունաւոր խնդիրն է Պետական Դումայի ներկայ նստաշրջանում և դրված է այնպիսի ձևով, որ մարտահրաւէր է կոչում Դումայի կուսակցական հոսանքների ներկայացուցիչներին։

Աջակողմեան բանակը կովկասեան հարցապնդումով իր ոյժերը չափում է ոչ միայն որոշելու իր դիրքի ամրութիւնը, այլ և ազդեցիկ կարգադրողի դեր կատարելու պետական վարչական գործերում։

Այդ բանակի կողմից հանդէս եկած Պուրիշկևիչ պատգամաւորը փորձեց ծանօթացնել Դումային իր ունեցած ռազմամթերքի հետ։ Ուրիշ ոչ ոք դեռ բեմ չէ դուրս եկել։

Եթէ Պուրիշկևիչի համախոհները պէտք է նոյն ռազմամթերքը առաջ մղեն, այն ժամանակ տրամաբանօրէն կը լինէր այժմեանից ասել, որ աջակողմեան բանակի ներկայ մրցահանդէսը դատապարտված է կատարեալ խայտառակութեան։

Պուրիշկևիչի երկար և տաղտկալի ճառը, որ պարունակում է դաւադրական քաշքշուքներ, զրպարտութիւններ և ակներև սուտ, համեմված ամենաանզուսպ հայհոյանքներով և սուր

ակնարկներով, մի սև էջ է կազմում Պետական Դումայի արձանագրութիւնների մէջ։ Եւ յոյս կայ, որ Պուրիշկևիչի դէմ խօսվելիք պատասխան ճառերը պարզեն Պուրիշկևիչի ստանձնած դերի բոլոր տգեղութիւնը իր զզուելի այլանդակութեամբ։

Հեռագիրը հաղորդեց, որ կովկասեան հարցապնդումի քննութիւնը Պետական Դումայում յետաձգված է մի քանի օրով։ Երբ նորից սկսվեն վիճաբանութիւնները՝ բարօն Նոլդէ կը տայ բացատրութիւններ կովկասեան Փոխարքայի կողմից, իսկ մի շարք պատգամաւորներ կը խօսեն կովկասցիների և Պետական Դումայի առաջադիմական բանակի կողմից։ Եւ մենք յոյս ենք տածում, որ հարցապնդումի հեղինակների շարժառիթների դաւադրական և անազնիւ բնաւորութիւնը բաւականաչափ պարզված կը լինի Պետական Դումայի և համայն Ռուսաստանի հասարակական կարծիքի առաջ։

Որքան էլ աննպաստ լինի մեր կարծիքը ներկայ Դումայի մեծամասնութեան մասին, որքան էլ շատ յանդուգն և լիրբ լինեն նրա մէջ այնպիսի մարդատեաց և ազգատեաց տարրերը, ինչպէս է Պուրիշկևիչը իր ընկերներով, այնուամենայնիւ մենք կարծում ենք, որ արդարութեան ձայնը կը յաղթանակէ և Պետական Դումայի մէջ կը կազմվի այնպիսի մեծամասնութիւն, որ իր որոշումով թոյլ չի տայ հարցապնդումի հեղինակներին հասնել իրանց չար նպատակներին և դիտաւորութիւններին։

Այդպէս է թելադրում մեզ մեր յարգանքը դէպի Պետական Դումայի գաղափարը և ազգային ներկայացուցչութեան պատասխանատու կոչումը։

Միթէ մենք սխալված կը լինենք։

Չենք ուզում կասկածել։

Ա. Քալանթար

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Պետական Դումայի կուլուարներում շատ են խօսում բարօն Նոլդէի և Պուրիշկևիչի միջև պատահած ինցիդենտի առիթով։ Այն կարծիքն է տիրում, որ բարօն Նոլդէի ասած դարձուածքը խիստ որ վիրաւորական է։ Միւս կողմից Ֆ. Ի. Րոդիչևը մատնանշում է այն հանգամանքը, որ այդ տեսակ միջադէպ առաջ էլ պատահել է։

— Առաջին Դումայում,—ասում է նա,— Պ. Ա. Ստոլիպինը, հանդէս գալով նիստերից մէկում, ասաց. «Պետական Դումայի անդամ Անիկինի գրպարտութեանը ես չեմ պատասխանի»։

Ամենից հետաքրքրականը այն ընդհարումն է, որ տեղի է ունեցել նոյեմբերի 17-ի միութեան ֆրակցիայի աջակողմեան և ձախակողմեան հոսանքների միջև բարօն Նոլդէի վարմունքի դէմ մեծամասնութեան անունից ներկայացված բողոքի առիթով։ Ձախակողմեանները համաձայնվում էին այդ բողոքին այն դէպքում միայն, եթէ միաժամանակ պատգամաւոր Պուրիշկևիչը կը հեռացվի Դումայի նիստերից մի քանի օրով։

Ֆրակցիան այդ հարցի առիթով խիստ կերպով երկու մասի բաժանվեց։ Այդ պառակտումը կարող է ունենալ խոր հետևանքներ։

Պուրիշկևիչի ճառով վիրաւորված՝ Կովկասում ծառայող՝ պետական պաշտօնեաները, ինչպէս «Р. С.» լրագրին հաղորդում են, նրան օրինական պատասխանատուութեան են ենթարկելու։

—

Երևանից դեկտեմբերի 18-ին հեռագրում են «Кавказъ» լրագրին հետևեալը. «Երևանի քաղաքային դուման դեկտեմբերի 17-ի իր նիստում, լսելով քաղաքագլխի ստացած տեղեկութիւնը՝ Պետական Դումայի անդամ Պուրիշկևիչի ստայօդ զրպարտութիւնների և յարձակումների մասին կովկասեան ազգութիւնների դէմ և մանրամասն ծանօթանալով այդ դէպքի հետ ու ի նկատի առնելով այն, որ Երևան քաղաքի ազգաբնակութիւնը կազմում է Կովկասի այն ազգաբնակութեան մի մասը, որին Պետական Դումայի նիստում պետական Դումայի անդամ Պուրիշկևիչը թոյլ տուեց իրան մեղադրելու նրան Պետական դաւաճանութեան ու սեպարատիզմի մէջ և դրանով էլ խորապէս վիրաւորեց Երևան քաղաքի ազգաբնակութեան հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքները,—միաձայն որոշեց իր խորին զայրոյթը արտայայտել Պետական Դումայի անդամ Պուրիշկևիչին և խնդրել Նորին Մեծութեան Կովկասեան Փոխարքային առ ոտս Նորին Կայսերական Մեծութեան արկանել Երևան քաղաքի ազգաբնակութեան հաւատարիմ հպատակութեան, անձնուիրութեան և սիրոյ զգացմունքները։ Դրա հետ միաժամանակ Դուման իր բարձր յարգանքի զգացմունքն է յայտնում Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովին, և իր խորին յարգանքը նրա մերձաւոր անշահասէր աշխատակիցներին ու երկրի բարգաւաճման ու կուլտուրական զարգացմանը ուղղված միջոցների գործադրողներին։ Դուման յանձնարարում է քաղաքագլխին ներկայ իր որոշումը հեռագրով ներկայացնել Փոխարքային, իսկ պատճէնը ուղարկել Պետական Դումայի նախագահին ու Պետական Դումայի անդամ Սաղաթէլեանին»։

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ ՄՈՎՍԷՍ ԱՋԷՄԵԱՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Առաջ ենք բերում «Մշակի» № 280-ի մէջ յիշատակած պատգամաւոր պ. Մ. Աջէմեանի կարծիքը Կովկասի վերաբերեալ հարցապնդումի մասին, որ նա յայտնել է «Кавказъ»-ի թղթակցին.

«Այն հրատապ հետաքրքրութեան մէջ, որ նկատելի է Պետական Դումայի զանազան կուսակցութիւնների կողմից դէպի Կովկասը, կան զանազան պատճառներ։ Ես կարծում եմ, որ աջակողմեանները աւելի հետաքրքրվում են Փոխարքայի անձնաւորութեամբ, նրա ազատամիտ քաղաքականութեամբ և նրա համբերատարութեամբ դէպի ազգութիւնները։ Մնացածներին, աւելի սառնասիրտներին, աւելի անշահասէրներին, նրանց, որոնք կանգնած են ընդհանուր-պետական տեսակէտի վրայ՝ Կովկասի դրութիւնը, նրա մէջ կատարվող մշտական սպանութիւնները, աւազակութիւնները, դրամաշորթութիւնները և յանցաւորների անպատիժ մնալը, նրանց միաժամանակ և վրդովեցնում են և ստիպում են պահանջել համապատասխան միջոցների դիմել։ Ես պիտի ասեմ, որ նման վերաբերմունք դէպի Կովկասը նկատելի է ռուս հասարակութեան խաւերում և Պետական Դումայի պատերից դուրս։ Նորերս Թերեքի հողատէրերից մի պատգամաւորութիւն էր եկել Պետերբուրգ Ստոլիպինի մօտ, որ աղերսում էր պաշտպանել նրանց աւազակներից, որոնց շնորհիւ էլ ապրել չէ լինում։ Եւ այդ պատգամաւորութիւնը ամբողջովին «սօյիւզ»-նիկներից չէր. նրա մէջ էր ինձ լաւ ծանօթ պ. Դ. Մօրևը՝ մի ազատամիտ և հարաւում շատ յարգված անձնաւորութիւն։

Բայց ես տրամադիր եմ կարծելու, որ անխելքութիւն կը լինի մտածել, որ այս բոլորը կատարվում է խստութիւնների (ռեպրեսսիաների) պակասութեան շնորհիւ։ Այն արդարացումը, որ կատարվեց բարօն Նոլդէի բերանով, մահապատիժների և ադմինիստրատիվ որոշումների այն վիճակագրութիւնը, որ հաղորդվեց Պետական Դումային, ցոյց են տալիս, ընդհակառակը, որ Կովկասում ռեպրեսսիաները գործադրվում են աւելի մեծ չափով, քան բուն Ռուսաստանում։ Չը պիտի մոռանալ Կովկասի կեանքի առանձնայատկութիւնները։ Եթէ նայելու լինենք սպանութիւնների վիճակագրական տեղեկութիւններին, դուք կը տեսնէք, որ Կովկասը առաջին տեղն էր բռնում և յեղափոխութիւնից շատ տարիներ առաջ։ Բնական է և այն, որ ընդհանուր զգացումը աւելի զօրեղ բռնկվեց Կովկասում. և մինչդեռ Ռուսաստանում կեանքը մտել է իր հոսանքը, Կովկասի բնական դրութեան մէջ մտնելը յետաձգվում է։ Դա գլխաւորապէս նրանից է, որ Կովկասում չափաւոր տարրերը չունեն ոչ մի ազդեցութիւն կեանքի մէջ, շնորհիւ օրինական (լեգալ) կազմակերպութիւնների, տեղական ինքնավարութեան զէմստվօյի բացակայութեան։

«Մեզ մօտ սկսում են մոռանալ, որ յեղափոխութիւնը առաջացրին ոչ թէ անհատներ, այլ նա հետևանք էր պետական ձևերի անհամապատասխանութեանը երկրի կենսական կարիքներին և պահանջներին։ Եւ եթէ դա մատնացոյց արեց կոմս Վիտտէն իր ամենահպատակօրէն զեկուցման մէջ (հոկտեմբերին, 1905 թ.) խօսելով Ռուսաստանի մասին, նոյնը աւելի մեծ չափով կարելի է կրկնել Կովկասի վերաբերեալ։ Եւ դա աւելի բարդվում է այն պատճառով, որ երկրի տնտեսական կեանքը շատ զարմանալի դրութեան մէջ է, որ չէ համապատասխանում ժամանակի ոգուն։

«Վերցրէք հողագործութիւնը։ Այն գիւղացիութեան մէջ, որ կազմում է Կովկասի հիմնական տարրը, նկատելի է մի զարմանալի երևոյթ. մինչև այժմ գիւղացին ազատ չէ։ Նա ժամանակաւոր-պարտաւորական դրութեան մէջ է դէպի հողատէրը, և դա գոյութիւն ունի գրեթէ բոլոր Վրաստանում։ (Յարգելի պատգամաւորը հարկաւ մոռացել է, որ աւելի անորոշ դրութեան մէջ են Անդրկովկասի գիւղացիք երկրի այն մասում, որ պաշտօնապէս կրում է անուն «մուսուլմանների հպատակութեան տակ գտնված նահանգներում», այն է Բագուի, Գանձակի, Երևանի նահանգներում։ Ծանօթ. թարգ. Պ. Զ.)։ Մինչդեռ Ռուսաստանում ագրարային շարժումը գլխաւորապէս առաջացել էր սակաւ հող ունենալուց, Կովկասում շարժման հիմքը կազմում էր և ճորտական մնացորդների հետ կռիւը։ Հասկանալի է ուրեմն Վրաստանի շարժման և ոյժը և նրա թափը։ Դա բաւական չէ. մինչև այժմ խառնաշփոթ դրութեան մէջ են երկրի բոլոր հողային յարաբերութիւնները, որը առաջացնում է զանազան խմբերի ընդհարումներ, սպանութիւններ և մահվան վրէժխնդրութիւններ։

«Յայտնի է, որ երեք Դումաներին էլ Վրաստանը անշեղ ուղարկում է սօցիալ-դեմօկրատ պատգամաւորներ, որ ի հարկէ բոլորովին անհասկանալի է, եթէ միայն ի նկատի առնենք Վրաստանի արդիւնաբերութիւնը և նրա գործարանական պրօլետարիատի քչութիւնը։ Դա նրանով է բացատրվում, որ կռիւ է մղվում ճորտատիրական կարգերի դէմ. այդ պայքարը շատ արմատական բնոյթ ունէր, նրա մէջ կար շատ պայթուցիկ նիւթ և անձնական վիրաւորանքի և անիրաւունքութեան հետևանք անձնական տառապանքներ։ Սօցիալ-դեմօկրատները աւելի լաւ կարողացան արտայայտել սանձված տրամադրութիւնը, կեանքի արագ-արագ խփող զարկերակը, բոլորովին անկախ նրանից թէ որքան սօցիալ-դեմօկրատիկ ծրագիրը կարող էր բաւարարութիւն տալ կամ համապատասխան էր ազգաբնակութեան կենսական կարիքներին։

«Նոյնը կարելի է ասել և Դաշնակցութեան մասին, որի անցեալ աջողութիւնը բացատրվում է Գօլիցինի ռէժիմով։ Այդ ռէժիմի ստեղծած ազգայնական թունդ հալածանքները (травля) բերան հասցրին հայ-թուրքական ընդհարումներին։ Եւ երբ ձեռնամուխ են անում այնպիսի հիմնարկութիւնների, ինչպէս եկեղեցին, երբ հարցը այնպէս էր դրված՝ «լինել թէ չէ լինել» մի ազգութեան, երբ միշտ իրար հետ հաշտ ապրող հարևանները՝ հայերը և թուրքերը ընդհարվեցին, երբ չը կար ապահովութեան ամենատարրական պայմանները, երբ անցված էին բոլոր սահմանները, ջնջված «բոլոր անկիւնները», միացան բոլոր կուսակցութիւնները և ամենախիզախները, ծայրայեղները անցան գործի գլուխ։ Ներկայումս այս բոլորը դարձել է անցեալի սեփականութիւն։ Էլ չը կայ հայերի և թուրքերի թշնամութիւնը. ընդհակառակը կայ ձգտում, տենդենցիա աւելի իրար մերձենալու. եկեղեցական գոյքը վերադարձված է և հայութեան մէջ նկատելի է՝ չափաւոր խաւերի մօտ համախմբվելու ձգտում։ Դժբաղդաբար դրա համար կան սակաւ օրինաւոր ձևեր, միջոցներ։ Եւ այժմ Դաշնակցութիւնը կորցրել է իր ռազմիկ բնոյթը և գտնվում է, ըստ երևոյթին, այն ճանապարհի վրայ, որ դառնայ որոշ էվօլիւցիօն (ոչ յեղափոխական) բուն ազգայնական կուսակցութիւն (դրանով արդեօք չը բացատրվի՞ Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ պ. Յ. Սաղաթելեանի պաշտօնական յարելը Դումայի աշխատաւորական խմբակին, որ չունի սօցիալիստական բնաւորութիւն։ Սաղաթելեանի այդ քայլի դէմ, որքան գիտենք, չը բողոքեց Դաշնակցութիւնը։ Ծանօթ. Պ. Զ.)։

«Կովկասի հանդարտեցման գլխաւոր պայմանը ես գտնում եմ ռէֆօրմների մէջ, որոնց այս երկիրը աւելի է կարօտում, քան պետութեան որևէ մասը։ Ամենագլխաւորը և ամենաառաջինը տեղական ինքնավարութեան ռէֆօրմն է, զեմստվօ մտցնելու հարցը։ Անհրաժեշտ է և տեղական վարչական հիմնարկութիւնների վերակազմութիւնը, որոնց ներկայ կազմը խայտաբղէտ և հնացած է շատ մասերում։ Չէ՞ որ նոյնիսկ դժուար հաւատալի է, որ քսաներորդ դարում կարող լինէր գոյութիւն ունենալ զինուորա-ժողովրդական կառավարութիւն, военно-народная управленіе) (օր. Դաղստանում)։ Կովկասի մասին խօսելիս չը պիտի յիշել յանցագործութիւնների գոյութիւնը միայն, պիտի մտածել և պատճառների մասին, և այն ժամանակ պարզ կը լինի, որ պատճառների հետ կռիւը կը բերի և հետևանքների արմատախիլ անելուն»։ Պ. Զ.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բուդապեշտ, 18 դեկտեմբերի

Բոլոր սօցիալիստական արհեստակցական միութիւնները որոշեցին մի օրով գործադուլ յայտարարել մետաղի և փայտի գործի վրայ աշխատող բանուորների կազմակերպութիւնը փակելու պատճառով։ Արդէն աշխատանքները դադարեցրել են Ջրաղացներում աշխատող 4000 և նաւահանգիստներում աշխատող 1000 բանուորները։ («Հ. Գ.»)

—

Բելգրադից հեռագրում են «Бирж. В.» լրագրին, որ աւստրիական մի զօրախումբ անցաւ Դրին գետի մէջ գտնվող կղզին հետախուզութիւններ անելու։ Զինուորները խուզարկութիւններ են կատարել գիւղացիների խրճիթներում։ Սերբ կառավարութիւնը եռանդուն կերպով բողոքել է այդ վարմունքի դէմ։

«Berliner Tageb.» լրագրի դեկտեմբերի 12-ի համարում, «Б. В.» լրագրի ասելով, տպագրված է Վիէննայից ստացված մի հեռագիր, որը զրպարտութեան բնաւորութիւն է կրում։

Լրագիրը հաղորդում է, որ սերբիական գանձատանգի պարտքը հասնում է 300,000 ֆրանկի, և որ նա գտնվում է վաշխառուների ձեռքում։

Այդ փողերը, իբր թէ, գանձատանը ծախսել է մեծ-սերբիական ագիտացիաների ու չերնօգօրիական իշխ. Նիկօլայի կեանքի դէմ դաւադրութիւն կազմակերպելու համար։

—

Վիէննա, 18 դեկտեմբերի.

Cor. Bureau»-ին Սէրաէվից հեռագրում են, որ Մօստարից եկած «Нов. Вр.»-ի թղթակից Բերէզովսկուն արտաքսել են Բօսնիայից։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 18 դեկտեմբերի

«Cor. Bureau»-ին հաղորդում են Բերլինից, որ զինուորական մինիստր Ստեպանովիչը հրաժարականի խնդրագիր ներկայացրեց։ Թագաւորը հրաժարականը ընդունեց։(«Հ. Գ.»)

—

Բուդապեշտ, 18 դեկտեմբերի

«Pester Lloyd»-ում տպված է մի յօդուած, նուիրված Թիւրքիայի պահանջին, որ Աւստրիան իր վրայ վերցնի թիւրքաց պետական պարտքի մի մասը։ Լրագիրն ասում է, որ այդ պահանջը Ունգարիան կը մերժէ ամենակտրական ձևով, չը նայած դէպի Թիւրքիան ունեցած անսահման համակրանքին։ Ապա լրագիրն ասում է, որ թիւրք պետական գործիչները, անկասկած, նայում են էրենտալի նախազգուշութեան, որ երևան հանեց նա Սանջակը վերադարձնելով, մաքսային տուրքերը աւելացնելու և կապիտուլացիան վերացնելու իր առաջարկութիւններով։ Դա մեծ սխալ է. պետութիւնը մեծ հանգստութեամբ կարող է սպասել, մինչև թիւրքաց մինիստրները կը զգաստանան։ Մինչ այդ Թիւրքիայի դրութիւնը, Բօլգարիայի լարված դրութեան, Մակեդոնիայի անորոշ կացութեան, նաև ուրիշ շատ դժուարութիւնների պատճառով, այն աստիճան վտանգաւոր է, որ նրա՝ պետութեան վերաբերութեամբ անհաշտելի տեսակէտը չի կարելի պաշտպանել։ («Հ. Գ.»)

—

Րիգա, 18 դեկտեմբերի

Ձերբակալվեց լատիշեան սօցիալ-դեմօկրատական Ալէքսանդրօվսկի ռայօնի կոնֆերենցիան, որին մասնակցում էին 15 տղամարդ և 4 կին։ Գտնվեցին հաշիւներ, գրութիւններ, կարևոր փաստաթղթեր։ Նիստը տեղի էր ունենում քաղաքից 12 վերստ հեռաւորութեան վրայ անտառի մէջ, մի անմարդաբնակ ամարանոցում («Հ. Գ.»)

—

Լէնքօրան, 18 դեկտեմբերի

Երեկոյեան զինված անձեր յարձակվեցին պօստա-հեռագրական գրասենեակի վրայ։ Վիրաւորվեցին մի պահակ և դռնապանը, վերջինս ծանր կերպով։ Յարձակվողները յափշտակեցին 40,000 րուբլի փող և նամակադրոշմներ։

(«Հ. Գ.»)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԵՐԻՑ

IX *)

Ամենքին յայտնի է, որ Թիւրքիայի ներկայ յեղաշրջման գլխաւոր ազդակներից մէկն է եղել երկիւղը՝ եւրոպական ոտնձգութիւններից։

Ամենքին յայտնի է, որ թիւրք զինուորականութիւնը ապստամբվեց Մակեդոնիայում, ստիպեց Եըլդըզը սահմանադրութիւն հռչակել, առաջն առնելու համար եւրոպական վերահաս միջամտութեան։

Ամենքին յայտնի է նաև այն, որ թիւրքահայ ժողովրդի գլխին պայթեց արիւնի զարհուրելի թաթառը, որովհետև Եւրոպան, Անգլիայի նախաձեռնութեամբ, յուզելով յետոյ «Հայկական հարցը», գրգռելով յետոյ մի խելագար, գիշակեր բռնակալութեան արիւնախանձ ցասումը թիւրքահայ ժողովրդի դէմ, ողբերգական գերագոյն րոպէին թողեց զոհերը մեն-մենակ դահճի հետ։

Արիւնոտ փորձառութեան այս ահաւոր դասը չը դրդեց, աւա՜ղ, թիւրքահայ մամուլը և առանձնապէս «Բիւզանդիոնը», որպէսզի մի քիչ աւելի շրջահայեաց, հեռատես լինէր և նկատէր, որ «Հայոց հարցի» միակ «պաշտպանը», Մեծ-Բրիտանիան, այժմ զբաղված գգուելով՝ պաշտօնական ու անպաշտօն Թիւրքիան, չէր կարող գործել քաղաքական մի խոշոր, ինքնասպան սխալ, այն է՝ պահանջել հայկական բարենորոգումներ, երբ մանաւանդ փշրվել էր հին ռէժիմը և հռչակվել սահմանադրութիւն։

Ընդհակառակը, «Բիւզանդիոնը» բանակուի մէջ մտաւ թիւրք նացիօնալիզմի շեփորը հնչեցնող թերթերից մէկի՝ «Թանինի» հետ, նոյն «Հայկական հարցի» առիթով։

Եւ այս բոլոր աղմուկի հետևանքն եղաւ այն, որ «Իկդամ», թիւրք մամուլի այդ յայտնի օրգանը, վերկացաւ և բացարձակապէս յայտարարեց, թէ հայ թերթերը թմբուկ են զարնում հայկական հարցի շուրջը, գաւառներից հարստահարութեան յուզիչ լուրեր են զետեղում միմիայն նրա համար, որ կենդանի ու կանգուն պահեն 61-դ յօդուածը։

Այսքանն արդէն բաւական էր, որպէսզի, մայրաքաղաքում թէ գաւառներում, բռնակալութեան մութ ոյժերը, որոնք սարսափահար էին եղել և ծակէ ծակ մտել ազատութեան հռչակումով, նորից հրապարակ գան և վառեն թիւրք անգիտակից մասսաների հոգում ցեղային ու կրօնական ատելութեան խարոյկները։

Եւ ահա Բայրամի առիթով, մայրաքաղաքից սկսած մինչև գաւառների ամենախուլ անկիւնները, բարձրացաւ մի յամառ ու չարաշշուկ տարաձայնութիւն. «Պիտի ջարդեն հայերին»։

Կիսապաշտօնական «Իկդամի» յօդուածը, ինչ ասել կուզէ, ունեցել էր իր տխուր ազդեցութիւնը թիւրք ամբոխի տրամադրութեան վրայ։ Նա արձագանք էր գտել գաւառական քաղաքներում և, ինչպէս բռնակալ ռէժիմի տակ, թունաւորել հայ-թիւրքական յարաբերութիւնները։ Դրան ապացոյց՝ Մարաշ քաղաքից նոյն «Բիւզանդիոն» թերթին ուղղված մի թղթակցութիւն, ուր ասված էր, թէ չարամիտներ և խռովարարներ հին-թիւրքերի մէջ տարածում են շշուկներ, թէ հայերը ամեն ինչ անում են մէջտեղ հանելու համար 61-դ յօդուածը։

Մի առ մի թուել այն անհամար փաստերը, որոնք ցայտուն կերպով երևան են բերում հայկական նացիօնալիզմը, միանգամայն աւելորդ աշխատանք պիտի լինէր։

Այս ամենից յետոյ, անկասկած չէք զարմանայ եթէ ասեմ, թէ թիւրք մասսան, խաւարի այդ համատարած զանգուածը, որի ծոցում անընդհատ գործում են հին ռէժիմի մարդկային ոյժերը, տեսնելով երէկվայ արհամարհված, երկչոտ րայեայի նացիօնալիզմի յոխորտանքները և ղեկավարված ոչ նուազ ազգայնամոլ առաջնորդներով, հետզհետէ թունաւորվում է, պատրաստ ընկնելու ռէակցիայի գիրկը, երբ այս վերջինը համարձակի բարձրացնել իր ամբարիշտ գլուխը։

Եթէ Կ. Պոլիսն ունի քիչ ու շատ գիտակից ոյժեր, գաւառներում, մանաւանդ հայկական նահանգներում, ռէակցիան իշխում է արդէն իր բոլոր նենգութիւններով, բոլոր դաւերով։

Եւ դա բաւական է։

Բռնակալ պաշտօնէութիւնը, վալիից՝ նահանգապետից սկսած մինչև յետին զափթիէն՝ ոստիկանը, որոնք ապրում էին կաշառքով, կողոպուտով ու թալանով, մնում է իր տեղում։

Հայկական նահանգների գլխաւոր աղէտը՝ ֆէօդալ-քիւրդութիւնը՝ դեռ չէ սանձված, չէ ընկճված։

Յուլիսի 11-ից անմիջապէս յետոյ, ազատութեան ու եղբայրակցութեան փառաբանումի օրերում, արիւն-արցունքով ապրող այդ պաշտօնական ու անպաշտօն աւազակները լեղապատառ փախան կամ աներևակ սպասեցին, թէ երբ պիտի ծանրանայ արդեօք իրանց վրայ արդարութեան, քաւումի հրեղէն ձեռքը։ Բայց այդ ձեռքը կանգ առաւ շատ շուտով, կանգ առաւ, որովհետև այն մարդիկը, որոնք անցան իշխանութեան գլուխ, անկեղծ սահմանադրականներ, համոզված դեմօկրատներ չէին։ Եւ այժմ այդ ժողովուրդը, տգէտ, անկազմակերպ, անընտել կուլ, ինչպէս և ազատութեան բարիքներին ու առաքինութիւններին, տեսնելով՝ մանանայի նման թափված իր վրայ մի շարք իրաւունքներ, որոնց գործածութեան անծանօթ է, ու վիրաւորվելով ամեն օրէնքից դուրս դրված «դեավուրի» ոչ միայն հաւասարութեան, այլ նացիօնալիզմի օրհներգներից, զարմանում է, զայրանում է երէկվայ ու այսօրվայ յեղակարծ հակասութեան առաջ։

Բռնակալութեան ծառաները, նկատելով որ բացի այն որ չէ հարուածում իրանց՝ քաւումի արդարագործ ձեռքը, այլ հնչում են նոյն իսկ մայրաքաղաքում վէճի, անհամաձայնութիւնների փրկարար շեփորները, հոգի են առնում և շտապում՝ անձնատուր լինել իրանց նախկին անարգ արհեստին՝ վառում են ամբոխի ցեղական ու կրօնական կիրքերը, իրագործում իրանց պաշտպան ռէժիմի նուիրական իղձը՝ «բաժանիր, որ տիրես»։

Եւ ահա իրար ետևից հասնում են գաւառացի հայի աղաղակները.

— Սահմանադրութիւնը չէ բուժում մեր վէրքերը... Թիւրք ընտրողները ձայն չը տուին մեր թեկնածուներին...

Դժբաղդ ժողովուրդ, որ յաւակնութիւն ունես աւելի գիտակից լինելու և, սակայն, շնորհիւ քո կոյր ու անգիտակից առաջնորդներին, փոխանակ խորապէս ըմբռնելու րոպէի հրամայական պահանջը, փոխանակ լռեցնելու այն բոլոր ձայները, որոնք կարող են պառակտումի աղբիւրներ դառնալ քո և քեզանից աւելի խաւար մի ազգաբնակութեան միջև, փոխանակ անկեղծօրէն ձեռք-ձեռքի տալու տառապանքի քո ընկերների հետ և ամրապնդելու անհաստատ ազատութիւնը, սնունդ ու ոյժ ես տալիս ընդհանուր թշնամուն՝ դարանակալ ռէակցիային՝ քո ճառերով, երգերով, թատրոնով ու մամուլով...

Եւ եթէ երբէք խորտակվի ազատութեան խարխուլ նաւակը, մտածիր, որ նորից դու ես, որ պիտի տուժես ամենից աւելի չարաչար...

Դժբաղդ, դժբաղդ ժողովուրդ...

Arago

*) Տես «Մշակ» № 280.

ՍՈՍԿԱԼԻ ԱՂԷՏԸ

Հռոմ, 18 դեկտեմբերի

Րէջիօ-դի-Կալաբրիայի քաղաքապետի պատմելով, որին, ի դէպ է ասել, սպանված էին համարում, քաղաքային վարչութեան ամբողջ շինութիւնը քանդվեց և ամենավերջը հեռացաւ ինքը։ Քաղաքը համարեա գետնին է հաւասարվել. ամբողջ են մնացել միայն բարձրաւանդակ տեղերում շինված ամարանոցները։ Բերդը, լիցէյը և տաճարը քարուքանդ են. զոհ են գնացել լիցէումի համարեա բոլոր սաները։ Կարծում են նաև, որ զօրանոցն էլ փլվել է և նրա փլատակների տակ կորել են հարիւրաւոր զինուորներ։

Րէջիօյից եկած փախստականները ասում են, որ սպանվածների թիւը չափազանց մեծ է։ Կենդանի մնացած բնակիչները թափառում են դաշտերում համարեա մերկ, առանց ուտելիքի։ («Հ. Գ.»)

Հռոմ, 18 դեկտեմբերի

«Աւգուստա» նաւահանգստից Մէսսինա գնացին ռուսաց էսկադրայի կրկին երկու նաւեր։

Պապը դեկտ. 22-ին չէ ընդունել հռոմէական արիստոկրատիային և պատուիրեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստներ կատարել կատաստրոֆայի զոհերի յիշատակին։

Ամեն կողմից ստացվում են հասարակական առատ նուիրաբերութիւններ։ Ամբողջ երկրում սգահանդէսներ են կատարվում կատաստրոֆայի առիթով։ («Հ. Գ.»)

Մէսսինա, 18 դեկտեմբերի

Եկաւ թագաւորական զոյգը։ Թագաւորն անմիջապէս գնաց կատաստրոֆայի տեղը, շնորհակալութիւն յայտնեց իտալացի, ռուս և անգլիացի նաւաստիներին և ողջունեց նրանց հերոսական վարմունքը։ Թագուհին այցելեց նաւերում գտնվող վիրաւորվածներին։ Թագաւորը այցելեց նաև Րէջիօ-դի-Կալաբրիա։ («Հ. Գ.»)

Րէջիօ, 18 դեկտեմբերի

Մինչև Լացցարա ամբողջ ծովափը բոլորովին ամայացել է։ Գիւղացիական բազմաթիւ տներից հետք անգամ չէ մնացել, որովհետև ծովը տարաւ վերջին բեկորները։ Ոչնչացել են ընդարձակ նարինջի պուրակները։ Կալաբրիայում քարուքանդ են եղել 18 շէնքեր և մի քանի գիւղեր։ («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 18 դեկտեմբերի

Այսօր և երէկ իտալական դեսպանատուն եկան Իտալիայի աղէտի առիթով ցաւակցութիւն յայտնելու համար շատ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, որոնց թւում կային նաև մի քանի մինիստրներ և դեսպաններ։ («Հ. Գ.»)

Մոսկվա, 18 դեկտեմբերի

Մոսկվայում ապրող իտալացիները ժողովարարութիւն են սկսել յօգուտ Սիցիլիայի վնասվածների։ («Հ. Գ.»)

Բեռլին, 18 դեկտեմբերի

«Berl. Tag.»-ին հեռագրում են Հռոմից, որ «Ադմիրալ Մակարով» նաւի նաւաստիների հերոսական արիութիւնը ամենքի երախտագիտութիւնն է յարուցանում։ Ռուսները, ի միջի այլոց, փլատակների տակից ազատեցին «Բանկօ-Իտալիա»-ի գանձարկղը քան միլիօն ֆրանկով։ («Հ. Գ.»)

Բեռլին, 18 դեկտեմբերի

Րէյխստագի նախագահը հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեց իտալական պալատի նախագահին։ («Հ. Գ.»)

Սօֆիա, 18 դեկտեմբերի

Արտաքին գործերի մինիստրը Տիտտօնիին կառավարութեան և ազգի կողմից ցաւակցական հեռագիր ուղարկեց։ («Հ. Գ.»)

Սօֆիա, 18 դեկտեմբերի

Ազգային ժողովը իտալական պարլամենտին ուղարկեց ցաւակցական հեռագրներ։ («Հ. Գ.»)

Բէլգրադ, 18 դեկտեմբերի

Պետր թագաւորը հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեց իտալական թագաւորին։ («Հ. Գ.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Լօնդօն, 18 դեկտեմբերի

Րէյտէրին հաղորդում են Թէհրանից, որ բազարները վերստին բացվեցին։

Շահը իր մօտ կանչեց լիբերալների գլխաւոր պարագլուխներից մէկին՝ Սաադ-Դօվլէին՝ երկրի դրութեան մասին խորհելու համար։ («Հ. Գ.»)

Թէհրան, 17 դեկտեմբերի

Մէջլիդ-ուդ-Դովլէի մզկիթում շէյխ Ֆէյզուլլան և նրա համախոհները հակասահմանադրական ցոյց կազմեցին։ Կարդացվեցին գաւառական մուշտէիդների հեռագիրները, որոնք դէմ են սահմանադրականներին. ժողովում անուանեցին անհաւատարիմներ. վերջում շահին մի հեռագիր ուղարկվեց մուշտէիդների կողմից, խնդիրքով՝ չը վերահաստատել սահմանադրութիւնը։ («Հ. Գ.»)

Թաւրիզ, 18 դեկ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Քաղաքի մօտերը երևացին 15 պարսիկ կօզակներ։

Էյն-ուդ-Դովլէն խորհուրդ տուեց քաղաքին անձնատուր լինել հինգ օրվայ ընթացքում։

Մարաղա եկաւ նահանգապետը 2000 ձիաւորներով Էյն-ուդ-Դովլէի հետ միանալու համար։ («Հ. Գ.»)

Թաւրիզի անջումանի վերջին նիստերից մէկում քննվել է Սաթթար-խանի յարուցած հարցը գնդապետ Լեախովի մասին։

Գնդապետ Լեախովը, պահպանելով շահի անձը, դրա համար առանձին վարձատրութիւն է ստանում Մահմեդ-Ալի շահից։ Յայտնի է այն ևս, որ գնդապետը ռոճիկ է ստանում ռուս կառավարութիւնից։ Ուստի Սաթթար-խանը անյետաձգելի է համարում այժմից և եթ Թաւրիզի ռուսաց դեսպան Պոխիտօնովի միջոցով պարզել այն հարցը, թէ ատրպատականցիները պատասխանատուութեան կենթարկվեն, արդեօք, եթէ կառավարչական զօրքերի ու ֆէդայիների ընդհարվելու ժամանակ սպանվելու լինի Լեախովը։ Կամ թէ ռուսաց կառավարութեան կողմից Պարսկաստանի գործերին չը միջամտելու մասին արված կաթեգորիկ յայտարարութիւնը ազատում է արդեօք ատրպատականցիներին որևէ պատասխանատուութիւնից Լեախովի դէմ որևէ բան պատահելու դէպքում։

Ի նկատի առնելով վճռական մոմենտի մօտենալը, անջումանը համաձայնվեց Սաթթար-խանի յայտնած կարծիքին և որոշեց այդ առիթով բանակցութիւն սկսել ռուսաց կառավարութեան հետ։ Եթէ ռուսաց կառավարութեան ներկայացուցիչը հրաժարվելու լինի որևէ բանակցութեան մէջ մանել յեղափոխականների հետ, այնուամենայնիւ վճռված է ամեն ջանք գործ դնել գնդապետ Լեախովի կեանքը ազատ պահել որևէ փորձանքներից։ «Եթէ այդպէս է,—ասել է Սաթթար-խանը,—ես երաշխաւորում եմ, որ ռուսաց գնդապետի մի մազն անգամ չի պակասի իր գլխից»։ («Н. Русь»)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 13 դեկտեմբերի

Պալատում հարցապնդում եղաւ արտաքին գործերի մինիստրին Աւստրիայի հետ կատարվող բանակցութիւնների մասին։ Քննութիւնը յետաձգվեց։ Յայտարարվեց, որ վաղը պատգամաւորները սուլթանի մօտ ճաշի են հրաւիրված։ («Հ. Գ.»)

Կրետէ կղզու ազգաբնակութիւնը շատ դժգոհ է մնացել, որ կղզին Յունաստանին միացնելու հարցը դեռ ևս վերջնական լուծումն չէ ստացել դրական մտքով։

Ազգաբնակութեանը մանաւանդ յուզում է այն լուրը, որ երիտասարդ թիւրքերը պահանջում են թիւրք կառավարութիւնից, որպէսզի նա առաջարկէ Կրետէ կղզին Անգլիային Կիպրոսի փոխարէն։

Մինչ այդ՝ երիտասարդ-թիւրքերի լրագիրները առաջարկում են Թիւրքիայում յայտարարել Յունաստանի և յունական ապրանքների վերաբերմամբ բօյկօտ, որը աջողութեամբ գործադրվեց Աւստրիայի դէմ, եթէ միայն Յունաստանը չի հրաժարվի Կրետէ կղզին միացնելու դիտաւորութիւնից։

Յունական պարլամենտում, «Р. В.» լրագրի ասելով, Կրետէ կղզին միացնելու հարցը դեռ ևս քննութեան չէ առնված։

Կ. Պօլիս, 18 դեկտեմբերի

Պատգամաւորների պալատը ընդունեց արտաքին քաղաքականութեան մասին ուղղած հարցապնդումը և ուղարկեց մեծ վէզիրին։

Պարլամենտը փակվեց տաս օրով զուրբան-բայրամի առիթով։ («Հ. Գ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

II

Դեկտեմբերի 12-ին կայացել է կանանց համագումարի բոլոր 4 սեկցիաների միացեալ նիստը, ուր կարդացվել են մի շարք զեկուցումներ։

Պետական Դումայի անդամ Շինգարեվը նիւթ ընտրելով «Կնոջ իրաւունքները հողային հարցում և տեղական ինքնավարութեան շրջանում», մանրամասնօրէն վերլուծեց Պետական Դումայի թէ կառավարչական և թէ կուսակցական այն բոլոր օրինագծերը, որոնք վերաբերում են կանանց իրաւունքներին տեղական ինքնավարութեան մէջ։ Առանձնապէս քննադատութեան ենթարկելով Շինգարեվը հոկտեմբերեանների կուսակցութեան զեմստվային բարենորոգումների նախագիծը, որտեղ կանանց ակտիւ ընտրողական իրաւունք վերապահելով հանդերձ, միաժամանակ զրկում է նրանց հնարաւորութիւնից ընտրութեամբ պաշտօններ վարելու զեմստվօյի մէջ, յիշեցրեց, որ հոկտեմբերեանները մի ժամանակ հանդէս եկան արմատական բարենորոգումների վրա լայն խոստումներով յօգուտ կանանց իրաւահաւասարութեան, բայց այժմ ոչինչ չեն անում։

Ներկայ եղող ոստիկանական պրիստաւը կանգնեցնում է զեկուցանողին։

Շինգարեվը աւարտում է իր զեկուցումը բուռն ծափահարութիւնների տակ։ Նրանից յետոյ Պետ. Դումայի անդամ Ստեպանովը համառօտ տեղեկութիւն է տալիս բանւորական հարցի նկատմամբ կատարված աշխատանքների մասին։

Տ. Բօդուէն-դէ-Կուրտէնէ կարդում է զեկուցում ալկօհոլի և նրա դէմ կռիւ մղելու դէմ։

Ի. Վ. Հեսսենը խօսում է օրէնսդրութեան ներգործութեան մասին ընտանեկան կազմի ու կնոջ բարոյական կացութեան վրա։

Նոյն օրը երեկոյեան շարունակվեց սեկցիաների միացեալ նիստը, ուր կարդացվեցին հետևեալ զեկուցումները, բժ. Օ. Ա. Շեստակովը՝ «երեխաների մահացութեան դէմ կռւելու մասին», Ֆօն-Ֆօսսին՝ «Կնոջ գործունէութիւնը բարեգործական ասպարէզում», բժ. Պօկրօվսկի «Ինչպէս պէտք է կռիւ մղեն կանայք պռոնկութեան դէմ», բժ. Օմոլենկօ «Դեմոկրատական կնոջ դերը պռոնկութեան դէմ կռւելու գործում» և այլն։ («Р. В.»)

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱԿԱՆ ԹԵՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՄԻ ԱՆԴԱՄԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսի թեմի ուսումնարանական խորհրդի անդամներից մէկը պէտք է ընտրվէր թեմի բոլոր ծխական դպրոցների ուսուցիչ-ուսուցչուհիների գրաւոր քուէարկութեամբ։ Այժմ արդէն յայտնի է քուէարկութեան արդիւնքը, որին մասնակցել են 108 ուսուցիչներ։ Ձայները բաժանվել են այսպէս. Աբովեան Ս. (տեսուչ Գայեանեան դպրոցի) 43 ձայն, Աւ. Աճարեան 18 ձայն, Ստ. Լիսիցեան 17 ձայն, Գ. Վարդանեան 14 ձայն։ Աչքի առաջ ունենալով, որ ոչ մէկը բացարձակ մեծամասնութիւն չէ ստացել, ուստի շուտով կատարվելու է կրկնաքուէարկութիւն։ Ինչպէս լսում ենք, պ. պ. Ա. Աճարեան և Ս. Լիսիցեան հրաժարվում են քուէարկվելուց, որով քուէարկվելու են Ս. Աբովեան և Գ. Վարդանեան, որոնց թեկնածութիւնը, ինչպէս մեզ հաղորդում են, պաշտպանվում է ուսուցչական միութեան անդամներից շատերի կողմից, որպէս ամենից ցանկալի թեկնածուներ այդ կարևոր պաշտօնի համար։

«ԱՂԲԻՒՐԻ» 25-ԱՄԵԱԿԸ

— «Աղբիւրի» 25-ամեայ յօբելեանի առիթով շատ ջերմ խօսքերով շնորհաւորական գրութիւններ են ստացված մամուլի ներկայացուցիչների միջազգային միութեան կենտրոնական կօմիտէի նախագահ Զինգերից, նոյն միութեան քարտուղար և ֆրանսիական մամուլի պատւի դատարանի նախագահ Տօնէյից, Ստօկհօլմի արքայական գրադարանի կառավարիչ դր. Բերնարդից և բրիտանական մուզէումի գրադարանական մասի մատակարար Դիւլօյից։

Օրհնութեան գիր է ուղարկել տեղակալ Սուրէնեան արքեպիսկոպոսը։

— Սղնախի հայոց ծխ. դպր. հոգ. և մանկ. խորհուրդների և նոյն տեղի բարեգ. ընկ. անդամների խառն ժողովը որոշել է միասին տօնել «Աղբիւրի» 25-ամեակը դեկտ. 21-ին, կիրակի. այդ օրը տեղի կունենայ ցերեկը աշակերտական մի ներկայացում, իսկ երեկոյեան պարահանդէս, որից գոյացած զուտ արդիւնքը կը յատկացվի «Աղբիւրի» հրատարակութեան ֆօնդին։

— Վենետիկի Մուրադ-Ռաֆայէլեան վարժարանի վարչութիւնը որոշել է շնորհաւորել «Աղբիւրի» 25-ամեակը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— «Մշակի» վաղվայ համարը բաղկացած կը լինի մէկ և կէս թերթից։

— Տեղական թերթերը «Новая Русь»-ից մի նկատողութիւն արտատպեցին, իբր Փոխարքայի զինուորական մասի օգնական գեներալ Շատիլովը Պետական Դումայի անդամ Պուրիշկևիչից և Միքայէլ Հրեշտակապետի միութիւնից մի քանի նամակներ, իսկ յետոյ այդ միութեան հրատարակութիւններից ամբողջ հակեր է ստացել զօրքերի մէջ այս վերջինները տարածելու համար. «Кавказъ» պաշտօնական թերթը, լիազօրված գեներալ Շատիլովից, հերքում է այս բոլորը, այսինքն որ գեն. Շատիլովը ոչ մի նամակ և գրուածք չէ ստացել։

— Երէկ դէպի Էջմիածին մեկնեց Ատրպատականի հայերի առաջնորդ Կարապետ ծ. վարդապետը։ Նա Էջմիածնում 2 օր մնալուց յետոյ կը գնայ Թաւրիզ։

— Հայ բեմի տաղանդաւոր դերասանուհի տ. Սիրանոյշի բեմական գործունէութեան 35-ամեայ յօբելեանը որոշված է կատարել Բագւում յունվարի 24-ին, համաձայն յօբելեանական մասնաժողովի ամսիս 11-ի վճռին։

— Մեզ հաղորդում են, որ առաջիկայ կիրակի և երկուշաբթի օրերը, դեկտեմբերի 21-ին և 22-ին, Ա. Քալանթար կը կարդայ Կարս քաղաքում գիւղատնտեսական դասախօսութիւններ դպրոցական ուսուցիչների և ուրիշ հետաքրքրվողների համար։ Դասախօսութիւնների ծրագիրը պարունակում է լեռնային տնտեսութեան, տաւարապահութեան և կաթնատնտեսութեան զարգացման վերաբերեալ մի շարք խնդիրներ։ Դիտաւորութիւն կայ կարդալ չորս դասախօսութիւն, երկուսը դեկտեմբերի 21-ին և երկուսը 22-ին։ Դասախօսութիւնից յետոյ ինստրուկտոր Սողոմոնեան ցոյց կը տայ կաթի հետազօտութեան և կաթնային արդիւնաբերութեան կատարելագործված գործիքներ։

— Արտասահմանեան ֆիրմաներից մինը համաձայնութիւն է յայտնել փող տալ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը ի հաշիւ $2\frac{1}{2}$ միլիօն ր. փոխառութեան։

— Ուսուցչական միութեան կենտրոնական վարչութեանը Վաղարշապատից հաղորդում են, որ այնտեղ միութեան ճիւղ է կազմվել. այս ճիւղի գործունէութիւնը տարածվելու է Վաղարշապատ, Օշական, Փարպի, Բիւրական և Ղամշաֆար գիւղերի վրա։ Երևանից և Վլադիկավկազից ևս հաղորդում են, որ մօտիկ ապագայում այնտեղ ևս ճիւղեր են կազմվելու։ Ցանկալի է, որ գաւառական հայաշատ միւս կենտրոններն ևս, որտեղ դեռ ևս ճիւղեր չեն կազմակերպվել, նոյնպէս արձագանք տային միութեան կոչերին և աճապարէին ճիւղեր կազմել։

— Դեկտ. 17-ին էլեքտրաքարշի պարկում ծառայողների մէջ սկսվեց ծեծ։ Մի մասը մեղադրելով միւս մասին նրանում, որ լրագիրներում լուրեր են տպել իբր ծառայողները պատրաստ են իրանց ռոճիկները պակասեցնել, յարձակվեց նրա վրա և այդպիսով սկսեց «տուրուդմբոց», որի ժամանակ նոյնիսկ լսվեցին ատրճանակի կրակոցներ։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց և վերջում ձերբակալեց վեց հոգու։

— Նորերս Գատչինօյում հանգուցեալ նկարիչ Կարազինի մահվան առիթով «Աղբիւրի» ցաւակցութեանը, Տ. Նազարեան Գատչինօյից հանգուցեալ ակադեմիկի այրուց հետևեալ հեռագիրն է ստացել՝ «Խորապէս զգացված եմ ձեր մեծ վշտին այդչափ ջերմագին արտայայտած մասնակցութեան համար։ Կարազինա»։

— «Т. П.» թերթում կարդում ենք հետևեալ մանրամասնութիւնները Ֆեֆէլօվի գերեվարութեան մասին. «Դեկտ. 16-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ին, Աւճալեան փողոցում տուն ունեցող Ֆեֆէլօվի որդի ռէալական դպրոցի IV դասատան աշակերտ Պեօտրը, 16—17 տարեկան, դուրս եկաւ տնից, ասելով որ երեկոյեան նա թատրոն է գնալու։ Գիշերվայ ժամը 12-ի մօտերը տնեցիք քնեցին, նշանակութիւն չը տալով Պեօտրի բացակայութեան, կարծելով որ ներկայացումը ուշացել է։ Երբ առաւօտեան երեխայի ծնողները մտան նրա ննջարանը, նրան այնտեղ չը գտան։ Սկսեցին որոնել, հարց ու փորձ անել ընկերներին։ Երևաց, որ երեկ. ժամը 6-ի մօտերը, Ֆեֆէլօվը իր ընկերներից մինի մօտն էր, Բէլուտօվսկայա փողոցում, և շուտով դուրս եկաւ նրա մօտից։ Ուր գնաց նա այդտեղից, յայտնի չէ։ Կարծում են, որ նրան անյայտ չարագործներ գերի են վերցրել, բայց ինչ հանգամանքներում, այդ մասին ոչինչ յայտնի չէ։ Ծնողների պատմելով, մինչև իրանց որդու անյայտանալը ոչ մի սպառնական նամակ չեն ստացած եղել»։ «Кавк.»-ը միւս կողմից յայտնում է, որ երեխային գերողները իբրև փրկանք ծնողներից պահանջում են 60,000 րուբլի։

— 1909 թ. յունվարի 1-ին լրանում է յայտնի ռուս պատմաբան Վ. Պօտտոյի զինուորա-գրական գործունէութեան 50-ամեակը։

— Այսօր վրաց ազնուականութեան թատրոնում Եավօրսկայայի խումբը կը տայ իր առաջին ներկայացումը։

— Հարց է յարուցված հեռագրաթելերը զանազան փչացումներից ազատ պահելու նպատակով անցկացնել գետնի միջով, ինչպէս օրինակ արտասահմանումն է։

— Այսօր, երեկոյեան ժամը 6-ին, կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում տեղի կունենայ Ստ. Լիսիցեանի հերթական դասախօսութիւնը հայկական պատմութեան մասին։ Դասախօսութեան ծրագիրն է հայերի հեթանոսական կրօնը։

— Թիֆլիսում վերջին ժամանակներս քութէշով հիւանդանալու դէպքերը չափազանց յաճախ են կրկնվում։

— Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, քննելով իր հաշւապահութիւնը վերակազմելու խնդիրը, եկաւ այն եզրակացութեան, որ հաշւապահական մասը անհրաժեշտ է բաժանել վարչութեան բոլոր չորս բաժինների վրա, որով թէ գործը պարզ կերպարանք կը ստանայ և թէ ծախսերը տարեկան 3000 րուբլով կը կրճատվեն։

— Թիֆլիսի նահանգապետը քաղաքային վարչութիւնից խնդրել է մի ներկայացուցիչ ուղարկել, Փոխարքայի հրահանգի համաձայն, այն մասնաժողովի համար, որ զբաղվելու է էլեքտրաքարշի գործը կարգաւորելու խնդրով։

— 1909 թւից Գանձակի Աֆանասեան հիւանդանոցում, քաղաքային դումայի վճռի համաձայն, հրաւիրվելու է կին բժիշկ մանկաբարձականուհի Զէյնաբ-խանում Արդուբանովը, որ ներկայումս պաշտօն է վարում Տաշքենդի քաղաքային ինքնավարութեան մէջ։

— Իգդիրից գրում են, որ գիւղացիների դրութիւնը անտանելի է. ամեն տեղ տիրում է աղքատութիւն, հացի և մթերքների գները անասելի չափերով բարձրացել են։

— Կուրսկ կայարանում վախճանված Դումայի նախկին անդամ Ջափարիձէի ծնողները դիմել են Պետական Դումայի նախագահ Խոմեակովին և պատգամաւոր Չխէիձէին, խնդրելով աջակցել իրանց, որ հանգուցեալի մարմինը փոխադրվի Կովկաս։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Դեկտեմբերի 18-ին, Բրոսսէ փողոցում, № 8 տանը ապրող Մարիա Մէխօվայի բնակարանից Յարութիւն Միսկարեանը գողանում է 86 րուբլու զանազան իրեր։ Յանցաւորը ձերբակալված է։

— Դեկտ. 18-ին, ցերեկվայ ժամը 2 և կէսին, «Գրանդ-Օտէլ» հիւրանոցում, ատրճանակի հարուածով անձնասպանութիւն գործեց Բօրչալուի գաւառի նախկին պրիստաւ Իլիա Բօրիսովիչ Զաֆիրօպուլօն։ Դիակն ուղարկվեց Միքայէլեան հիւանդանոց։

— Դեկտեմբերի 18-ին Թիֆլիսում ձերբակալվեց Դաւիթ Մագրաձէն, որ մեղադրվում է շատ յանցանքների մէջ. նրա մօտ գտնվեցին «Նագան» սիստեմի ատրճանակ և բիրտուց։ Մի քանի ժամից յետոյ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց և Մագրաձէի կնոջը, որ նոյնպէս մեղադրվում էր զանազան յանցանքների մէջ։

— Դեկտ. 18-ին, գիշերվայ ժամը 12-ի մօտերը, Կօնստանտինօվսկայա և Նիժնէ-Նուխինսկայա փողոցների անկիւնում ֆինական դանակով մահացու վիրաւորվեց Թիֆլիսեցի կօշկակար Ա. Ծատուրեանը տուն վերադառնալիս։ Սպանութիւնը վրիժառութեան հետևանք է։ Կասկածով ձերբակալված են հանգուցեալի եղբայրներ Տիգրանը և Մովսէսը, որոնք շարունակ վէճի մէջ էին հանգուցեալի հետ դրամական հաշիւների պատճառով. բացի դրանցից ձերբակալված են հանգուցեալի արհեստանոցի հինգ վարպետները։

— Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ Գէօրգի Մէտրաւէլի, Անտօն Բիժիկաշվիլի, Նիկօլայ Ցիսկարիձէ, Վլադիմիր Արտէմեվ, Դաւիթ Բիտինաշվիլի, Պաւէլ Խարիտոնչէնկօ, Մանուկ Աստուրեան, պարսկահպատակ Հուսէյն-Բաբա-Ալաքպէր-օղլի և Դաւիթ ու Եւա Խանամօֆները և Մարիա Խամդամօվան, Յովսէփ Ջիտաեվ և Գաբրիէլ Թողէսեանց իբրև վտանգաւոր անձեր հասարակութեան և պետութեան համար աքսորվում են Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետութեան սահմաններից։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

— Պետերբուրգի քաղաքային դումայում դեկտեմբերի 9-ին աճուրդի ժամանակ տեղի է ունեցել մի խոշոր սկանդալ։ Որովհետև նախորդ աճրդահանութիւնների ժամանակ քաղաքային հողերը բացառապէս ընկնում էին խոշոր վաճառականների ձեռքը, ուստի այդ օրը մանրավաճառները համախմբված՝ վճռել էին այլևս թոյլ չը տալ, որպէսզի կրկնվի նախկին անարդարութիւնը։ Երբ աճուրդի ժամանակ խոշոր առևտրականները սկսում են բարձրացնել գները, լսվում են այս ու այն կողմից քաղաքային վարչութեան հասցէին աղաղակներ. «Շահագործողներ, դուք մեզ վաճառում էք խանութպաններին»։ Վէճը կատաղի կերպարանք ստացաւ մանաւանդ մի տեղի շուրջը, որ գնահատված էր 40 րուբլի։ Երբ այդ տեղը վերցնող մի ինչ-որ Կօմօլօվ երկու գորոդովոյների ուղեկցութեամբ մօտեցաւ դրանը, աթոռներով զինված մանրավաճառները յարձակվեցին և մերձ ի մահ ծեծեցին նրան։ Բայց այդ, կարծես, ազդանշան եղաւ մանրավաճառները կատաղած սկսեցին ծեծել խոշոր խանութպաններին։ Աճուրդի դահլիճը հազիւ միայն կարելի եղաւ մաքրել ոստիկանութեան խոշոր պահակի օգնութեամբ։ Ալէքսանդրեան անցքի դահլիճը սարսափելի տեսարան է ներկայացնում. ամեն տեղ լճացած արիւն, պոկված մազերի կոյտ, իսկ տեղ-տեղ ծեծված ու հեծեծող խանութպաններ։ Այդ ընդհարումը շարունակվել է փողոցում ևս։ Դրա շնորհիւ վեց հոգի հիւանդանոց են ուղարկված, իսկ աճուրդը չէ կայացել։

— Պետերբուրգում կազմակերպվում է «քրիստոնեայ ուսանողների կրուժօկ», որը մտնելու է համաշխարհային քրիստոնէական ուսանողական միութեան մէջ, որը այժմս նոր ու հին աշխարհի ուսանողութեան շարքերում ունի մօտ 132,000 անդամներ։

— Վերջին ժամանակներս Մոսկվայում երևացել է գողերի մի յատուկ խմբակ, որը գողանում է համալսարանի ուսանողների արժէքաւոր գրքերը։ Բաւական է, որ ուսանողներից մէկը համալսարանում մի տոմսակ կախէ՝ թէ նա որոնում է սենեակային ընկեր կամ որևէ մի բան վաճառում է, իսկոյն նրա բնակարանն է գալիս ուսանողական համազգեստ հագած մի անձ և, տանտիրոջը չը գտնելով բնակարանում, մի առժամանակ սպասում է բնակարանում,

խսկ յետոյ դուրս է գնում ամանոց իր հետ անհրաժեշտները վերցնելու գրքերը:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆԸ

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 18-ին, երեկոյեան ժամը 8½-ին, տեղի ունեցաւ Հայաստանի թատրոնի բացումը, որի առիթով [illegible] ներկայացուեց [illegible] թատրոնի [illegible].

[illegible]

Միջոցներ նրա համար, որ վերացնելով [illegible] ...

Տիգրան Նալբանդեան

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 18-ին, ռուսաց դրամատիկական խումբը, 3 գործողութեամբ, «Սատանայ» [illegible] ...

Հ. Ա.

Միլան, 10 դեկտ. (Ն. ա.)

Գ. Մալսերեանը և ժամանակը իր կինը (Բրժանի-Մալսերեան) մի ամսուան [illegible] ...

Տիգրան Նալբանդեան

ՄԱՄՈՒԼ

[illegible] «Закавк. Обозрѣніе» [illegible] ...

Եւ նկարագրելով բոլոր այն չարիքը, որ պատճառեցին կենտրոնական Թուրքաստանից իրանց հրահանգները ստացող նոր դեմագօգները, որոնք ցանկանում էին իրանց ուզածին պէս ձեւել վրայ կեանքը և պատմութիւնը, լրագիրը յարում է.

Ծայրայեղ շնականութիւնը թափանցել էր մեր հասարակական օրգանիզմի մէջ և վերջնականապէս անբարոյականացրել գիւղացիական լայն մասսաներ...: Թւում էր, թէ այլ ևս փրկութիւն չը կայ, այլ ևս վերադարձ չը կայ դէպի մեր փոքր, երբեմն ասպետական ժողովրդի հին, ողջախոհ պատգամները:

Հարկաւոր էր ուժեղ ցնցումն, որևէ մի զօրեղ հարուած՝ թմրած ազգային բնազդը արթնացնելու համար: Հարկաւոր էր մի հրաշք, և հրաշքը կատարվեց:

Այդ ցնցումը և հրաշքը լրագիրը տեսնում է նախ բանաստեղծ Ճավճավաձէի գազանային սպանութեան մէջ, որ եղաւ առաջին խոշոր պատմական դէպքը, ցնցող ամբողջ երկիրը. երկրորդ, Ա. Ծերեթելու յոբելեանի համազգային տօնախմբութեան մէջ, որ փրկեց վրաց հայրենիքը կատաբեալ քայքայումից:

Եւ մենք,—աւարտում է լրագիրը,—խորին գոհութեան զգացումով ցոյց ենք տալիս մեր դարագլխի մուտքը մեր երկրի ներքին կեանքի մէջ, հաստատ համոզված լինելով որ կուռ կերպով հոծացած մեր ժողովրդական ոյժերը արագ քայլերով կը շարժվեն առաջ դէպի կուլտուրան և պրօգրէսը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 14 դեկտեմբերի

Ատրպատականի թեմի վերաբերեալ մի քանի խնդիրներ կարգադրելու համար Բագւում գտնվելով կիրակի, նոյեմբերի 23-ին, հայոց եկեղեցում համառօտակի նկարագրեցի Ատրպատականի հայութեան վիճակը, աշխատեցի ցոյց տալ, թէ որպիսի մեծ կարիքներ են առաջ եկել Թաւրիզում՝ ամիսներ շարունակ անգործ մնալու, հայերի մեծամասնութեան չքաւոր լինելու, Մուժամբար գիւղի կողոպտվելու և այլ նման պատահարների պատճառով. խնդրեցի օգնել կարօտաւոր ազգակիցներին: Ապա մի ստորագրութեան թերթով դիմեցի մի շարք ունևոր անձանց ու հաստատութիւնների, և, ինչպէս «Бак. Эхо» թերթի 35-դ համարում իմ կողմից հաշիւ է տրված, պարտք եմ համարում «Մշակի» միջոցով հայ հասարակութեան ևս հաշիւ տալ իմ կատարած հանգանակութեան համար, շնորհակալութիւն յայտնել նուիրատուներին:

Խորին շնորհակալութիւն նախ Թումանեան բարեհամբաւ եղբարց, որ ինչպէս պարսկահայոց համար եղած ուրիշ շատ բարենպատակ ձեռնարկութեանց մէջ նախաձեռնող և օժանդակող են գտնվել, այս անգամ ևս իրանց առատաձեռն նուիրաբերութեամբ բարի օրինակ տուին և բաւ ամենայնի նպաստեցին հանգանակութեան աջողութեան: Խորին շնորհակալութիւն նաև պ. պ. Բ. Դօլուխանեանին, Ս. Թաղիանոսեանին և Ք. Թումայեանին, որոնք նեղութիւն յանձն առան մասնակցելու իմ դիմումներին: Խորին շնորհակալութիւն հետեւեալ մեծարգոյ նուիրատուներին:

Եղբ. Թումանեանց 1000 ր., «Արամազդ» ընկ. 500 ր., Մանթաշեան և ընկ., Մանուչար Աւագեան, Յ. Ազամեանի որդիք, Ն. Առաֆէլեան, Ի. Թադէոսեան, «Արշալոյս» ընկ. 200-ական ր., Միրզոյեան և ընկ., Փիթոյեան և ընկ., Թումայեան եղբ., Մ. Սարուխանեան, Հայոց շոգենաւային ընկ., Բ. Յակոբեան և ընկ., եղբ. Բէգլարեանց և Կարապետեանց, Մ. Քալանթարեան և ընկ., Բ. Դօլուխանեան, Ռուսաց նաւթ. ընկ., Մ. Ալիբէկեան, Մելիքեան և ընկ., Ս. Տէր-Օհաննեան, Զակասպիսկիյ ընկ., Նասիբեան և Տ. Պետրոսեան, Բագւի քաղաքային վարկի ընկ., Բագւի նաւթ. և առևտր. ընկ., Գ. Ծգնաւորեան, Ա. Սերեբրակեան, եղբ. Դանիէլեան, եղբ. Ազամեան և եղբօրորդի՝ 100-ական րուբլի. Ռ. Միքայէլեան, Գ. Եղիազարեան, եղբ. Սարգսեան և ընկ., Հ. Գեանջեցեան, Մոսկովեան նաւթ. ընկ. և Փոխադարձ վարկի ընկ. 50-ական ր., Մ. Հասան-Ջալալեանց 30 ր., Ս. Քոչարեանց 25 ր., ընդամենը 5155 ր.:

Դրամը յանձնված է Թումանեանց առևտրական տան և Թաւրիզ փոխադրվելով կը գործադրվի տեղւոյն Աղքատախնամ ընկերութեան միջոցով՝ Թեմական խորհրդի հսկողութեամբ:

Հանգանակութիւնը շարունակվում է և ովքեր, Բագւում կամ ուրիշ տեղեր, կը կամենան իրանց գթոտ նուիրաբերութեամբ թեթեւացնել տառապող պարսկահայերի վիճակը՝ թող բարի գտնվեն հասցնելու այդ նուէրները եղբ. Թումանեանցների գրասենեակը:

Յատուկ շնորհակալութիւն պէտք է յայտնեմ նաև մեծ. եղբ. Միրզաբէկեաններին, որոնք 1902 թւին մի արագատիպ մեքենայ նուիրած լինելով Ատրպատականի թեմական տպարանին՝ ի յիշատակ Գ. Միրզաբէկեանի վաղամեռիկ Եղիսաբէթ դստեր, հաճեցին նոյն տպարանն աւելի բարեկարգ վիճակի մէջ դնելու համար նուիրել դարձեալ 500 ր. դրամ և 800 րուբլու ծախսով:

Կարապետ ծ. վարդ.

—

Մոսկվա, 28 նոյեմբերի

Դիմելով այն բոլոր անձանց, որոնք դասագրքեր, խրեստոմատիաներ, ժողովածուներ, երգարաններ, օրացոյցներ և այլ նման աշխատութիւններ են կազմում ու լոյս ընծայում, խնդրում եմ իմ թէ ինքնուրոյն, թէ թարգմանական աշխատութիւններից օգտվելու դէպքում նախապէս ստանալ իմ համաձայնութիւնը:

Ալ. Ծատուրեան

—

Պեատիգորսկ, 9 դեկտեմբերի

Պեատիգորսկի հայ կանանց բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը բագուեցի վաճառական պ. Կոստանդին Համբարձումեան Բարութչեանին, որ նուիրեց ընկերութեանը 50 ր. ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսին տիկ. Սօֆիա Բարութչեանի:

Նախագահուհի՝ տ. Մ. Շխինեանց

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

18 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Սենատի առաջին քաղաքացիական վճռաբեկ ատեանի միացեալ ատեանում քննվեցին հետևեալ գործերը. 1) Պետերբ գանգատը ֆինանսների նախկին մինիստր Վիտտէի դէմ, որից առաջինը 3900 րուբլի է պահանջում այն վնասների համար, որ ստացվեցին «Հերքուլէս» ձաւարի աւելորդ մաքսը չը վերադարձնելու պատճառով. 2) գիւղացի Բէլոմէսրնու 2300 րուբլու պահանջը անդրբայկալեան շրջանի գէնեռալական մինիստր Սուչեվսկուց այն ապրանքները գրաւելու համար, որ նա գնել էր Չինաստանում գէնեռալներից. 3) Կօզլօվսկու 13,000 րուբլու պահանջը Կրօնշտադի նախկին գլխաւոր կառավարիչ և Կիեվի զօրաբանակի այժմեան հրամանատար Իվանօվից կրպակը փակելու և իրան էլ Կրօնշտադից արտաքսելու ու գէնեռներից աքսորական իրեր գնելու համար: Սենատը բոլոր պահանջները մերժեց:

Պետերբուրգի դատարանի նախագահի օգնական Բօկշան նշանակվեց Բագւի դատարանի նախագահ:

Սենատի դատական ատեանի օբէր-պրօկուրորի օգնական Դոբրովօլսկին նշանակվեց յիշեալ ատեանի օբէր-պրօկուրոր:

Մի օրում խոլերայով հիւանդացան 12, մեռան 5 հոգի:

Պետական Խորհրդի անդամ գէն.-լէյտ. Տրեպով նշանակվեց Կիեվի, Պօդոլի և Վօլինսկի գէնեռալ-նահանգապետ, մնալով իր նախկին պաշտօններում:

«Русское Знамя»-ի խմբագիր Դուբրովինին քաղաքապետը ենթարկեց 500 րուբլի տուգանքի «Легализація масссновъ» յօդուածը տպագրելու համար:

ԿԻԵՎ: Վասիլէվսկի գաւառում կորտեցին կոմսուհի Բրանիցկայի անտառը: Եկաւ պահակախումբը, որին գիւղացիները հանդիպեցին սարճանակներով: Դէպքի տեղը մեկնեց իսպրավնիկը պահակների հետ միասին:

ՕԴԵՍՍԱ: Քաղաքապետի առաջարկութեամբ քաղաքային դուման որոշեց նախահաշւի մէջ մտցնել 50,000 րուբլի ոստիկանութեան կազմը ուժեղացնելու համար:

ԼՕՁ: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց մի քանի հոգու, որոնք յեղափոխական ժամանակ կատարում էին կուսակցական դատաւորների դերեր և որոնք անպատիժ գնդակահարում էին մարդկանց:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ:

Հիւանդների ընդունելութիւնը { 12—1 առաւօտեան, 5—6 երեկոյեան

Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճավճանիձէի: 100—74

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ե. Խոջափարուխեան

Օդեսսայի համալսարանի կլինիկայի նախկին ասսիստենտ. փոխադրվել է Թիֆլիս: Մասնագիտութիւնը՝ սիֆիլիս, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւններ: Ընդունելութիւնը՝ առաւօտեան ժամը 9—11 և 5—7½ երեկոյեան: Կանանց և երեխաների համար—ժամը 11-ից մինչև 12-ը ցերեկվայ: Սօլոլակ, Բէբուտօվսկայա փ. № 29, սեփ. տ. (օ. մ.) 25—9

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց

Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթո ցաւեր

Ընդունելութիւն ամեն օր } 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.

Սօլոլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.
(հ. շ.) 100—32

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Յ. Մ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է բերանի և ատամի հիւանդութիւններ ունեցողներին: Շինում է ոսկու, արծաթեայ, փարփօրի և այլ տեսակ պլօմբներ: Արհեստական ատամներ ոսկու և կաուչուկի վրա: Կաբինետին կից արհեստական ատամների լաբօրատօրիա: Խորհուրդը ձրի:

Ընդունելութիւն } 9—2 ժ. առաւօտեան, 4—7 ժ. երեկոյեան

Шелковниковская ул., № 8, ոչ հեռու Արաս-Արապսկայա հրապարակից:
(շ. կ. չ.) 25—14

Նոր լոյս տեսաւ
Ղուկասեան Մատենադարան
№ 2.
ՂԱԶԱՐ ՓԱՐՊԵՑԻ
(458 էջ, ընտիր թուղթ և տպագրութիւն)
Գինն է 30 կ.
Փառակազմը 60 կ.
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին:
Նոյն տեղերը ծախվում է նաև
ԵՂԻՇԷ
(296 էջ, նոյնպիսի թուղթ և տպագրութիւն)
Գինն է 20 կ.
Փառակազմը 50 կ.
5—4

Պահանջեցէք ամեն տեղ „ՕԴՕԲՐԻՆ"
Միայն ՄԻԽԱՅԻԼ ԼԵԲԷԴԵՎԻ
«Этикетъ утвержденъ прав.» մակագրութեամբ.

Գլխաւոր պահեստատեղը Դեղագործական Ապրանքների Վաճառման Կովկասեան Ընկերութեան մէջ—Թիֆլիս, Բագու, Բաթում:
(10, 20, 30) 50—30

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարկի Ընկերութեան Վարչութիւնը

յայտնում է ի տեղեկութիւն ընկերութեան պ. պ. անդամների, որ ընկերութեան նոր եռամեակի (1909—1912 թ. թ.) ԵՐՐՈՐԴ ԿԱՐԳԻ լիազօրների ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ է դեկտեմբերի 26-ին 1908 թ., առաւօտեան ժամը 11-ին, ընկերութեան շէնութեան մէջ, Պուշկինսկայա փողոցի վրա:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԳԻ ընտրողների ժողովը նշանակված է դեկտեմբերի 21-ին, իսկ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻՆԸ—դեկտեմբերի 28-ին՝ նոյն շէնութեան մէջ, առաւ. ժամը 11-ին:

Ընտրութիւնների պայմանների մանրամասնութիւնները տպագրված են «Кавказъ» լրագրի դեկտեմբերի 14-ի 1908 թ. № 234-ի մէջ:
(չ. շ.) 2—2

Սրանով յայտնում եմ ի գիտութիւն յարգելի
ՀԱՅՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻ,
որ Ստաւրօպօլ քաղաքում բացել եմ հացավաճառատուն:
Գլխաւոր նպատակս է մատակարարել Անդրկովկասեան քաղաքներին ամեն տեսակ հացահատիկ և ալիւր թէ տեղից և թէ շրջակայ կայարաններից:
Ալիւրը պատրաստում եմ սեփական ընտիր ցորենից՝ հետևեալ տեսակների—«կրուպչատկա», «սէյանկա» և «բազմօլ»:
Հետաքրքրվողներին իսկոյն ուղարկում եմ նմուշները՝ միաժամանակ նշանակելով և գները:
Գների զգալի փոփոխութեան ժամանակ կլիէնտներին յայտնվում է հեռագրով:
Խնդրում եմ ի նկատի ունենալ, որ ամեն մի ապրանք ես գնում եմ առաջին ձեռքից այնպէս որ այդ հանգամանքը հնարաւորութիւն է տալիս ինձ վաճառել ուրիշներին ամենանորմալ գներով:
Յուսով եմ, որ յարգելի վաճառականները անուշադիր չեն թողնի իմ ֆիրման:
Պատուէրները կը կատարվեն կարելոյն չափ շտապով, ամենայն ճշտութեամբ և բարեխղճօրէն:
Թղթակցութիւնները հայերէն և ռուսերէն լեզուներով:
Յարգանքով՝ Մ. Յ. ՖԱԼԱԿԵԱՆՑ
Հասցէ՝ } Նամակի համար. Ставрополь-губ., М. А. Фалакянцу, почт. ящ. № 48.
Հեռագրի համար. Ставрополь.-губ., Фалакянцу.
(շ.) 50—18

ՊԱՏԿԵՐԱՒՈՐ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Յօրինեց Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ
Վաճառվում է հայ գրախանութներում
Գինն է հատով եւ տասնով 20 կոպէկ, իսկ հարիւրով 15 կոպէկ:
Այս աշխատութեան արժանիքը երկար տարիների փորձի և մտածութեան պտուղ է: Եթէ հայ ուսուցիչներն ու ծնողները սրա վրա դարձնեն իրանց սիրալիր ուշադրութիւնը—ձեռք բերեն իրանց սանիկների և զաւակների համար—շատ գոհ կը մնան:
Յօրինողի հասցէն՝ Թիֆլիս, Лермонтовская № 4.
(շ. չ.) 10—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ
= ԾՈՑԻ և ՊԱՏԻ =
1909 Թ.
„ՇԻՐԱԿ"
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ
(Տասնմէկերորդ տարի)

Բոլորովին նոր յաւելուածներով ճոխացրած ու հարստացրած և գունատիպ պատկերներով զարդարած: Դիրքն ու ծաւալը բոլոր եղած հայ օրացոյցներից մեծ և արտաքինով շքեղ:

ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ պարունակում է վիճակագրութիւն ռուս. եկեղ. և վանական հողերի ու կալուածների: Մուրհակների օրէնքներ և օրինակներ, չափ և կշիռ, դրամներ: Դրօշմատուրք, բնակարանի հարկ, վարձատրութիւն նոտարների, դատական պրիստաւների, երդուեալ-հաւատարմատարների: Փոստ և հեռագիր, փոստային նոր օրէնքներ, խնայողական գանձարաններ: Զինուորագրական օրէնքներ, նորակոչ զինուորների չափը, անցագրեր և բողոքելու ատեաններ: Կտակի օրէնքներ, օրինակներ, կեղծ ու անվաւեր կտակներ: Հարուստ բժշկարան, առողջապահական խորհուրդներ—խմելու ջուրը, մարդկանց երկարակեցութիւնը: Մարդու բնդունած սնունդը, սննդի նշանակութիւնը, ինչպէս է կատարվում մարսողութիւնը: Հացահատիկների մշակման նոր ձեւ—հացաբոյսերի շէթիլ և նրա օգուտները, մեղուաբուծութեան օգտակարութիւնը, խորհուրդներ մեղուաբոյծներին: Կառավարութեան ձեւեր, ինչ է սահմանադրութիւնը, օսմանեան սահմանադրութիւնը, Թիւրքահայոց սահմանադրութիւնը: Հիպնօտիզմ, երկրի սկզբնական վիճակը, գիտաւոր աստղեր, մարդու սկզբնական լեզուն, աշխատանք, մահ և հիւանդութիւն, երազ, իշխանութեան ծագումը, մայրական սէր, Թաքախտաւոր հօր կտակը, ծեր մշակի խորհուրդները երիտասարդներին, ամերիկական զօրքը: Քաղաքավարական բարոյական ակնարկներ, և չորս թւով գիտելիքներ, տնտեսական խորհուրդներ, պտուղների բժշկական նշանակութիւնը, աշխարհիս հրաշալիքները, շահի և սուլթանի ներքին կեանքը, գրքերի թշնամիները և գրադարանի ոչնչացումը, մարդու արժէքը ճորտութեան ժամանակ, ամենվան վերջին վայրկեանները: Կենսագրութիւններ՝ Իզմիրլեան, Շահազիզ, Պռօշեան, Արփիարեան, Դոգոխեան, Մուրացան և Սաթթար-խան (պարսից վերջին յեղափոխականը) իրանց գունաւոր պատկերներով: Հանելուկներ, բեպուսներ, զուարճալի վիճակարան: Երեսների թիւ—300:

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ պարունակում է ընտիր մաքեր, աֆօրիզմներ, հարուստ ժամանակագրութիւն և բանաստեղծական փոքրիկ հատուածներ ամեն առաջին երեսի վրա, եկեղ. և ազգային տօների պատմական բացատրութիւններ, զանազան հեթանոսական սովորութիւններ, գիտական նորութիւններ, բնութեան երեւոյթների բացատրութիւններ առողջապահական, բժշկական խրատներ, արհեստների վերաբերեալ օգտակար գիտելիքներ, ևապօնացիների, հնդիկների, հապէշների և քրդերի կեանքից զուարճալի պատմութիւններ, պատմական նշանաւոր դէպքեր հայկական, ռուսական և եւրօպական կեանքից, հետաքրքիր թւեր և տեղեկութիւններ, ինչպէս են ծախսվում հասարակական գումարները, զինուորական ոյժ և պատերազմական ծախսեր: Հողը Ռուսաստանում, ում ձեռքին են հողերը: Ազգային քնար—նորագոյն բանաստեղծութիւններ, աշուղական խաղեր—սիրոյ երգեր, հետաքրքիր տեղեկութիւններ բուսական և կենդանական աշխարհից. Թռչունների և կենդանիների հետաքրքիր կողմերը, կենսագրութիւններ, զուարճալի դէպքեր մեծ մարդկանց կեանքից: Ժողովրդական առածներ, երգեր, լէլէներ, զուարճալի նոր առակներ, տնային տնտեսութեան վերաբերեալ կարևոր խրատներ, խոհարարական խորհուրդներ, հանելուկներ, շուտասելուկներ, վիճակներ և այլ զուարճալի տեղեկութիւններ:

ՏԱԽՏԱԿԸ յայտնի նկարչի գործ է, պատրաստված լիտօգրաֆիայում 6 գոյնով, ներկայացնում է Թիւրքահայ ժողովրդի առաջ խորտակված բռնութ դռները, գահավիժված բռնութեան պահապան վիշապը, ջախջախված հայ սրտութեան շղթաները և Թիւրքահայ մանուկը ողջունում է հայրենիքի ազատութեան նոր տարին:

Գները՝ պատինը—50 կոպ., ծոցինը—20 կ., գումարով գնողներին զեղչ:

Դիմել՝ Александрополь типографія «Ширакъ», Карапету Апинянъ. Արտասահմանից—Alexandropoj Karapet Apinian (Caucase).

Ալէքսանդրապօլում չը դիմել ուրիշ ոչ մի հասցէով:
(չ. շ.) 8—7